

PROFESÖR CEMAL ARİF ALAGÖZ
(1902 - 1991)
HAYATI VE MESLEKİ ÇALIŞMALARI

Biography of Prof. Cemal A. Alagöz and his Contribution to Geography

Prof. Dr. İsmail YALÇINLAR *

ABSTRACT

C. A. Alagöz was born in İstanbul. After having spent his childhood and teenage years on the Golden Horn hills with many ancient buildings he graduated from İstanbul University in 1927 and from Paris University in 1931. Ord. Prof. İ. H. Akyol and famous geographers like E. de Martonne and A. Demangeon were sources of inspirations for him.

He was appointed to İstanbul University in 1931 and to Ankara University in 1936. In 1944 he became a professor and the director of the Geographical Department. He retired in 1972.

Alagöz brought new dimensions with his researches about "Karst relief, and gypsiun landscapes" and "Transhumance" (pâturage) and joined many international congresses with his papers.

In 1950 he was chosen the president of the geographical seminar in Mc Gill University in Canada, joined Amsterdam (1938), Lizboa (1949) and Washington (1952) Congresses and was chosen the president of the section; and Congres of Yeni Delhi - 1968 (India). He received the Académie Ofisier and Légion d'Honneur awards and was chosen as member of the München Geographical Society; and honorable membership of la Société de Géographie de Paris Society (1942-43) In the period 1967-86 he was the president of this Society. He was also the establishing member of the Geological Society of Turkey and received the Golden Hammer award of this society.

. He died in 23. .8. 1991 in Ankara.

Alagöz was a real gentleman with a special dedication to his nation, human beings and natural environment and with a special tolerance to his colleges.

1-Yetiştiği ortam:

Arif Bey'in oğlu Cemal ALAGÖZ, İstanbul'un Beşiktaş ilçesinde 17 Mart 1902'de doğdu, ilk öğrenimini, ilçedeki Afitab-ı Maarif, Mekteb-i Ümit ve Barbaros Numune Okulu'nda yaptıktan sonra, İstanbul Öğretmen Okulu'nda 4 yıllık öğrenimini bitirip, 1921'de Öğretmenlik Diplomasını aldı; aynı yıl, Beşiktaş Çevri Usta Okulu'nda görevi başladı; 1922'de yeterlik sınavını da başarıp, Ortaköy

* İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü

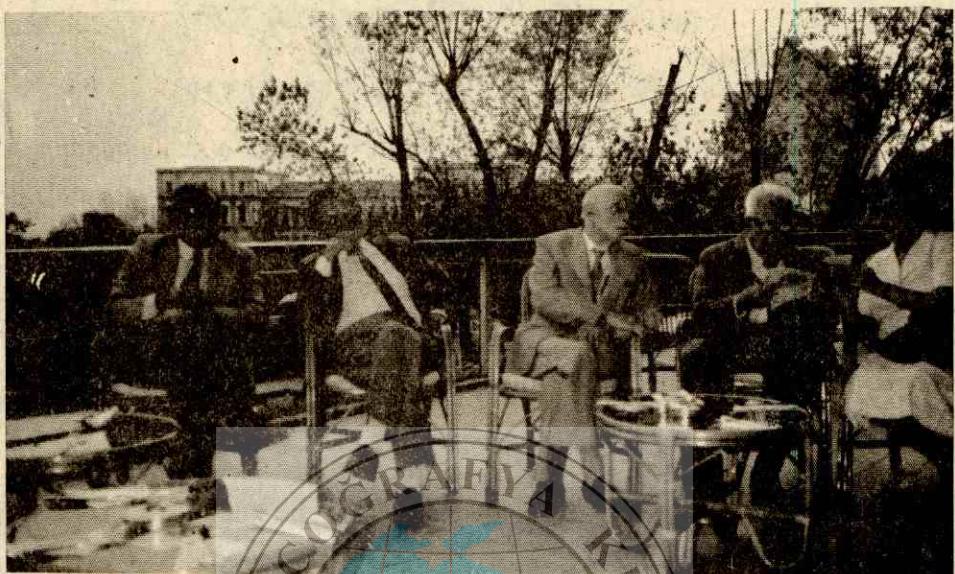

Foto: 1- Prof. C. A. ALAGÖZ, çaylı bir toplantıda, meslektaşları ile konuşurken (bültene bakanı). Sağında Suzan AKYOL (Ord. Prof. İ.H. AKYOL'un kızı). Ortada Ord. Prof. B. DARKOT ve Prof. S. ERİNÇ ve Prof. S. GÖNEY (en solda). (28.9.1989).

Photo: 1- Professor ALAGÖZ (with paper in his hand) in a tea party. Professor İ.H. AKYOL's daughter Mis. Suzan AKYOL at his right. Professor B. DARKOT at the center and Professor S. ERİNÇ and Professor S. GÖNEY at the extreme left. (Istanbul, 28.9.1989)

Foto: 2- Aynı çaylı parti, diğer meslektaşları ile birlikte. Solda, İ. YALÇINLAR, Türk Coğrafya Kurumu Başkanı; sağında I. BALOĞLU; ortada Prof. A. S. BİRİCİK; Yard. Doçent N. PEKCAN; en sağda Doçent S. DOĞANER.

Photo: 2- His other colleagues in the same tea party (Ist. 28.9.1989). Professor İ. YALÇINLAR, President of Turkish Geographical Society, at the left; I. BALOĞLU at his right; Professor A.S. BİRİCİK in the center; Assistant Professor Mrs. N. PEKCAN; assistant Professor Miss S. DOĞANER, at the extreme right.

Darüleytami'na geçti; Balmumcu Öksüz Yurdu'nda da görev yaptıktan sonra Ortaköy Mecidiye Numune Mektebi Öğretmenliğine atandı; 1924-1927 yıllarında Galatasaray Lisesi ilk kısmında görev yaptı.

Istanbul Üniversitesi Coğrafya Bölümü'nü 1927 yılında bitirip, aynı yıl Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü (sonradan Gazi Eğitim Fakültesi olan)'ne öğretmen olarak atandı. Avrupa'da bilgi görgü artırmak için devletçe açılan sınavı kazanarak Paris Üniversitesi'ne gidip mesleki çalışmalarını sürdürdü ve oradaki öğrenim ve eğitimini tamamlayarak, başka bir deyimle, ikinci bir üniversitesi bitirerek 1931'de yurda dönüp, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü coğrafya öğretmenliğine atandı.

Enstitünün Beden Eğit. Böl. Öğretmeni Zehra hanımla (Mil. Eğit. Bakanlığı Müfettişi H. Tahsin beyin kızı) 1932'de evlendi ve yaşamı boyunca onun değerli desteği sürdürdü.

Istanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü'ne naklen atanması yapıldı; 1936'da yeni açılan Ankara Univ. Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi'ne Doçent vekili olarak atandı; aynı yıl Doçentlik sınavlarını (Habilitasyon) başarı ile vererek, Doçentlik kadrosuna atandı. Profesörlüğe yükseltilmesi 1944'te oldu.

Prof. Cemal Arif ALAGÖZ hoca yıllarca hizmet vererek, pek çok gencin, doçent ve profesörün yetişmesine büyük ölçüde ve değerli katkılarında bulunarak, hocaların hocası olarak, 1972 yılında yaşı haddini doldurup 70 yaşında emekliye ayrıldı, böylece üniversitelerimizde ve yurt dışı kongrelerde, 36 yıl çalıştı.

Prof. Cemal ALAGÖZ hocanın bu büyük başarıları göstermesinde çeşitli üniversitelerde öğrenim yapmasının, öğrenimlerinden sonra da yurt içinde ve yurt dışında yapılan sempozyum, kongre, meslek haftası ve kurslarını yönetmesinin çok sayıda mesleki kurumlardaki çeşitli çalışmalara bıflı katılmasının rolü büyütür. Ankara'da Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nin ve bu fakülte içindeki Coğrafya Bölümü'nün açılış ve gelişmesinde, genç ve dinamik bir doçent ve yeni bir profesör olarak, yerli ve yabancı profesör ve genç öğretim elemanları ile birlikte sürekli ve ciddi çalışmalar yapmıştır. Araştırmalarda özellikle kalker ve jips karstları araştırmasında çığır açmıştır. Yaylacılık (transhumance) ve köyler üzerine onjinal gözlemleri vardır.

2 - Yönetim, temsil ve kongrelere katılma görevleri:

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Bölümü'nün kurulmasında ve geliştirilmesinde müdür olarak, misafir profesör Herbert LOUIS (Milli Eğitim Bakanlığı'ncı Münih Üniversitesi'nden davet edilerek getirilmiş ve 6 yıl sözleşmeli olarak görev yapmış) ile birlikte çalışmış, gerek bölümün içindeki öğretim ve eğitim çalışmalarını gerekse yaz aylarında yurt içindeki öğrencilere ait araştırma uygulama faaliyetlerini, grup başkanı olarak, sürdürmüştür. Fizikî Coğrafya, Beşeri ve İktisadi Türkiye ve Ülkeler Coğrafyası konularındaki prensipleri ve metodları yurt gezilerinde, öğrencilerine, mahallinde öğretmeyi birinci plana almıştır.

Ankara'da 1941 yılında yapılan Birinci Türk Coğrafya Kongresi'nin hazırlanışında, seksiyon çalışmalarında ve bildiri raporları tanziminde önemli faaliyet göstermiş, özellikle Türkiye Coğrafî Bölgelerinin tesbitinde, eğitim komisyonunda çalışıp raporunu yazmıştır. Bu kongre çalışmaları sırasında bir Türk Coğrafya Kurumu kurulması konusunda etkili olmuştur (1941). T. Coğrafya Kurumu, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde, kanuni olarak, bir odaya sahip olmuş, Yönetim Kurulu da bu odada faaliyetini 1987 yılına kadar sürdürmüştür, Prof. C. ALAGÖZ hoca da önce kurumun sekreterliğini sonra da başkanlığını 1967-1986 yıllarında, 20 yıl süre ile, başarılı bir şekilde yapmıştır. Kurumun Milli Eğitim Bakanlığı ve Üniversitelerle işbirliğini, özellikle kongreler ve Coğrafya haftaları yapılmasını sağlamıştır.

Türk Coğrafya Kurumu'nun, Türkiye Jeoloji Kurumu'nun Türkiye Jeomorfologlar Derneği'nin kurucuları ve filen çalışan üyeleri arasına katılarak değerli ilgisini vefatına kadar sürdürmüş bulunuyor. Erzurum Atatürk Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Enstitüsü'nün şeref üyesi seçilmiştir.

Türk-Fransız, Türk-İngiliz, Türk-Amerikan kültür dernekleri üyeliklerinde bulunup, bu derneklerin organize ettikleri mesleki toplantılarında konferanslar vermiştir.

Kendisine Münih Coğrafya Kurumu muhabir üyeliği tevcih edilmiştir. Ayrıca, 1950 yılında, UNESCO'nun Kanada'da tertiplediği McGill Üniversitesi Coğrafya Semineri'nde grup başkanlığı yapmış - Fransa'nın Akademi Ofisiye Lejyon d'onör Şövalyesi nişanlarıyla ödüllendirilmiştir.

Uluslararası Amsterdam Kongresi'ne (1938) "Yayincılık" konulu bildirisi ile; Lizbon'daki Uluslararası Coğrafya Kongresi'nde (1949) "Sayfiye Yaylacılığı" konulu bildirisi ile; Yeni Delhi'deki Uluslararası Coğrafya Kongresi'ne "Jips Karşı" konulu bildiri ile katılmış; - Washington Coğrafya Kongresi'ne (1952) katıldı Seksyon Başkanı seçilip görev yapmıştır. Paris Coğrafya Kurumu'nun şeref üyeliğine seçilmiştir.

Böylece Prof. Cemal ALAGÖZ, bilimsel ve uluslararası ilişkiler açılarından yurdumuzu, coğrafi bilimsel kurumlarımızı, Türkiye coğrafyasını ve yurdumuzdaki bilimsel coğrafyayı, özellikle dış ülkelerde gerçek bir şekilde temsil etmiştir; bu emsalsiz hizmetleri hiçbir zaman unutulamayacaktır.

ALAGÖZ hoca, Osmanlıcayı, İstanbul şivesini hakkıyle konuşup yazdığı gibi, Fransızca, İngilizceyi iyi dereceden Almanayı da yeter derecede bilen duygulu ve sanata, özellikle şire yakın bir ilgisi vardı, hasbihallerde, Yahya Kemal Beyatlı'nın ve diğer şairlerin şiirlerinden, ayrıca resimden hoşlanır, şiirlerden güzel parçalar okurdu. Eski ve kibar İstanbullu olduğu kadar, olayları hoşgörü ile karşılayan "rint"liyi hatırlatan hali vardı, bununla birlikte, son yıllarda dietli (perhizli yaşadığı halde, maneviyata bağlılığını korur ve kurallarına uyar, yaşamı, insanları, toplumu ve yurdunu sever ve bu duyu ve davranışları ile örnek alınacak aydın

bir kişi olarak dikkat çekerdi. Eleştiri, takdir ve teşviklerini çok kez tebessümleriyle belirtip, iyiliği ve birliği ve bilgili olmayı felkin eden davranışları yeğlerdi. Olayları soğukkanlı ve cesaretle karşılayan, baş eğmeyen yiğit davranışlar gösterdiği zamanlar da olmuştur. Meslek gereği yurt içi incelemeleri sırasında, selamlamak ve görüşmek istediği yurtdaşlara, her yörede, "amcaoğlu" diye hitap eder ve samimi hasbihallerine, bir çeşit giriş yapmayı yeğlerdi. Bu duygulu, görgülü ve bilgili kişiliğe sahip olmasında, aile kültür ve geleneğinden başka çocukluğunun, gençliğinin Beşiktaş gibi, tarihi anıtları, Boğaziçi'nin güzel manzaraları ve zengin kültürü olan bir ortamda yaşamasının bir de, üniversite öğrenciliğinin, Eski Harbiye Nezareti'nin (bugün üniversite merkez binası olan) üst katında bir süre yerleşmiş Coğrafya Bölümü'nün, Boğaziçi, Haliç, Sarayburnu ve Topkapı Sarayı gibi, çok güzel ve anlamlı manzaralarına bakan salon ve odalarında, geçmiş olmasının da payı vardır, denilebilir.

Cemal Arif Alagöz, Barbaros İlkokulu'ndaki idealist öğretmeni ve müdüru olan Ahmet Halit'i hiç unutmamış, adının bir sokaga verilmesini ilgililere önermiştir.

Büyük ümitlerle bağlı olduğu Ankara Üniv.'de 23. 8. 1991'de hayatı gözlerini kapadı.

3 - Araştırma ve yayınları:

- İlk yayını: Çok eski arkadaşı ve meslektaşları Ord. Prof. Besim DARKOT'la birlikte yazıp yayınladığı: Cumhuriyet Çocuklarına Coğrafya Dersleri, 1926) olmuştur.
 Sur la Transhumance en Anatolie, Particulièrement au Nord d'Ankara. (Ctr. Congrès International de Géographie Amsterdam 1938. Tome II. Section III a).
 Anadolu'da Yayıncılık. Ankara Halkevi Konferansları. Seri: 1. Kitap: 25. Ankara, 1938.
 Coğrafya Terimleri Komisyonu Reisiğine. Tebliğ. Birinci Coğrafya Kongresi. Raporlar, Müzakareler, Kararlar T.C. Maarif Vekilliği Yay. Ankara, 1941.
 Coğrafya Olayları. D.T.C. Fak. Derg. I. Sırayı: 5. Ankara, 1943.
 Haberler. Türk Coğrafya Kurumu Meslek Haftası. D.T.C. Fak. Derg. Sayı: 5. Ankara, 1943.
 Türkiye'de Karst Olayları Hakkında Bir Araştırma. Phénomènes Karstique en Turquie. Türk Coğr. Derg. Cilt: 1, Sayı: 1. İstanbul, 1943.
 Coğrafya Gözü ile Hatay. D.T.C.F. Derg. Cilt: 2, Sayı: 1-2 Ankara, 1944.
 Türk Coğrafya Kurumu Amaçları ve Çalışmaları. Türk Coğr. Derg. Sayı: III-IV. Ankara, 1943.
 Ankara Çevresi Coğrafya Köy Monografyaları için. D.T.C.Fak. Derg. Cilt: 4, Sayı: 5-6 Ankara, 1946.
 Depremler, Seylápalar ve Meteoroloji İşleri D.T.C. Fak. Derg. Cilt: 5, Sayı: 1-2 Ankara, 1947.
 Dördüncü Coğrafya Meslek Haftası. Birinci Jeoloji İlimi Toplantısı, D.T.C Fak. Derg. Cilt: 5, Sayı: 5-6. Ankara, 1947.
 Ustad Saffet Ceylangil. Türk Coğr. Derg. Cilt: 6-7, Sayı: 11-12, Ankara, 1949.
 Bir Geziden Müşahadeler. Türk. J.K.B. Sayı: 2. Ankara, 1950.

- Coğrafya Gözü ile Kıbrıs. L'Île de Chypre. Türk Coğr. Derg. Sayı: 18-19. Ankara, 1959.
- Ankara Yakın Kuzeyinde Ovacık Çanağı ve Ayvalı Boğazı, La Cuvette d'Ovacık et la Cpture de Ruisseau d'Ayvalı au Nord d'Ankara. Türk Coğr. Derg. Sayı: 22-23. Ankara, 1964.
- Kızılırmak Suyu. L'eau du Kızılırmak. Coğr. Araş. Derg. Sayı: 1. Ankara, 1966.
- Sivas Çevresi ve Doğusunda Jips Karstı Olayları. Les Phénomènes Karstiques de Gyse aux Environs et à L'est de Sivas. D.T.C. Fak. Yay. 175. Ankara, 1967.
- Ali Macit Arda. (1887-1967). Türk Coğr. Derg. Sayı: 24-25. Ankara, 1968.
- Ülkeler Coğrafyası Yakın Çevre Etüdleri Hakkında Açıklama. Coğr. Araşt. Derg. Sayı: 5-6. Ankara, 1972.
- Karst Olayları Üzerine Yeni Bir Müşahade. "Antalya Liman Koyağı". T. Jeomor. Derg. Sayı: 5. Ankara, 1973.
- Coğrafya Enstitüsü Tarihçesi. Türk Kültürü 50. Yıl Armağanı. Ankara, 1973.
- Türkiye'de Yayıncılık Araştırmaları. Ankara, 1993. Ankara Univ. T. Coğrafya Araştırma Ve ... Merkezi Dergisi, Sayı 2.
- Alagöz, C.A., - Türk Coğrafya Kurumu VIII. Kongresi ve XVIII. Meslek Haftası. T. Coğr. Der. 1967-68, No: 24-25, s. 286-287.

Not:

Aşağıdaki yazınlarda da Prof. C. A. Alagöz'ün hayatı ve eserleri üzerine bilgiler vardır.:

- KAYAN, I. - Türk Coğrafacıları Bir Büyüünü Daha Yitirdi: Profesör C. A. ALAGÖZ (1902 - 1991). Ege Coğrafya Dergisi, İzmir, 1992, No. 6, s.1.
- KÖKSAL, A. - Prof. Cemal Arif Alagöz'ün Hayatı, Ankara Univ. Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulaması Merkezi Dergisi, Ankara, 1993, sayı 2.

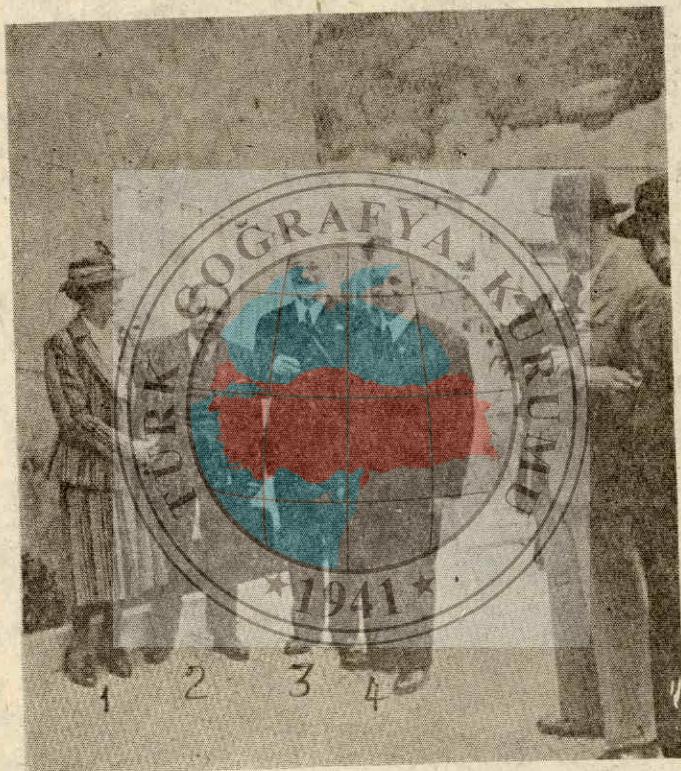

Foto: 3- Lizbon (1949) Milletlerarası Coğrafya Kongresi. Kongre münasebetiyle yapılan Ekskursyonlardan birinde (Lizbon civarında Cintra) tanınmış coğrafiyacılardan bazıları - soldan sağa: Bayan Mx Sorre, Profesör Rektör Maximilien Sorre, Viyana Coğrafya Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Sölch, Ord. Profesör İbrahim Hakkı Akyol. (Foto: C. A. Alagöz.)

Photo: 3- Geographers participating in the excursion during the International Congress of Geography in Lizboa (1949) Mrs, Mr Sorre, Prof. Rector Maximilien Sorre, Prof Dr. of Geography of Wien.) Prof. Ibrahim H. Akyol (Director of the Geographical Institute of Istanbul University) (Photo: C.A. Alagöz.)

Foto: 4- "National Geographic Society"nin başkanı Gilbert Grosvenor. 17. Milletlerarası Coğrafya Kongresinde Coğrafya Öğretimi Seksyonu Ortak Başkanı (Co-Chairman) Prof. C. Alagöz'ü takdim ediyor (Washington, 1952). Kendisi İstanbul'da doğduğu için, "Cemal Alagöz aynı zamanda benim hemşehrimdir" diyor.

Photo: 4- Presentation of Prof. Alagöz as partner-president (co-chairman) of International Geography Congress (Washington, 1952) Geographical Education Section by the president of the National Geographic Society, Gilbert Grosvenor.

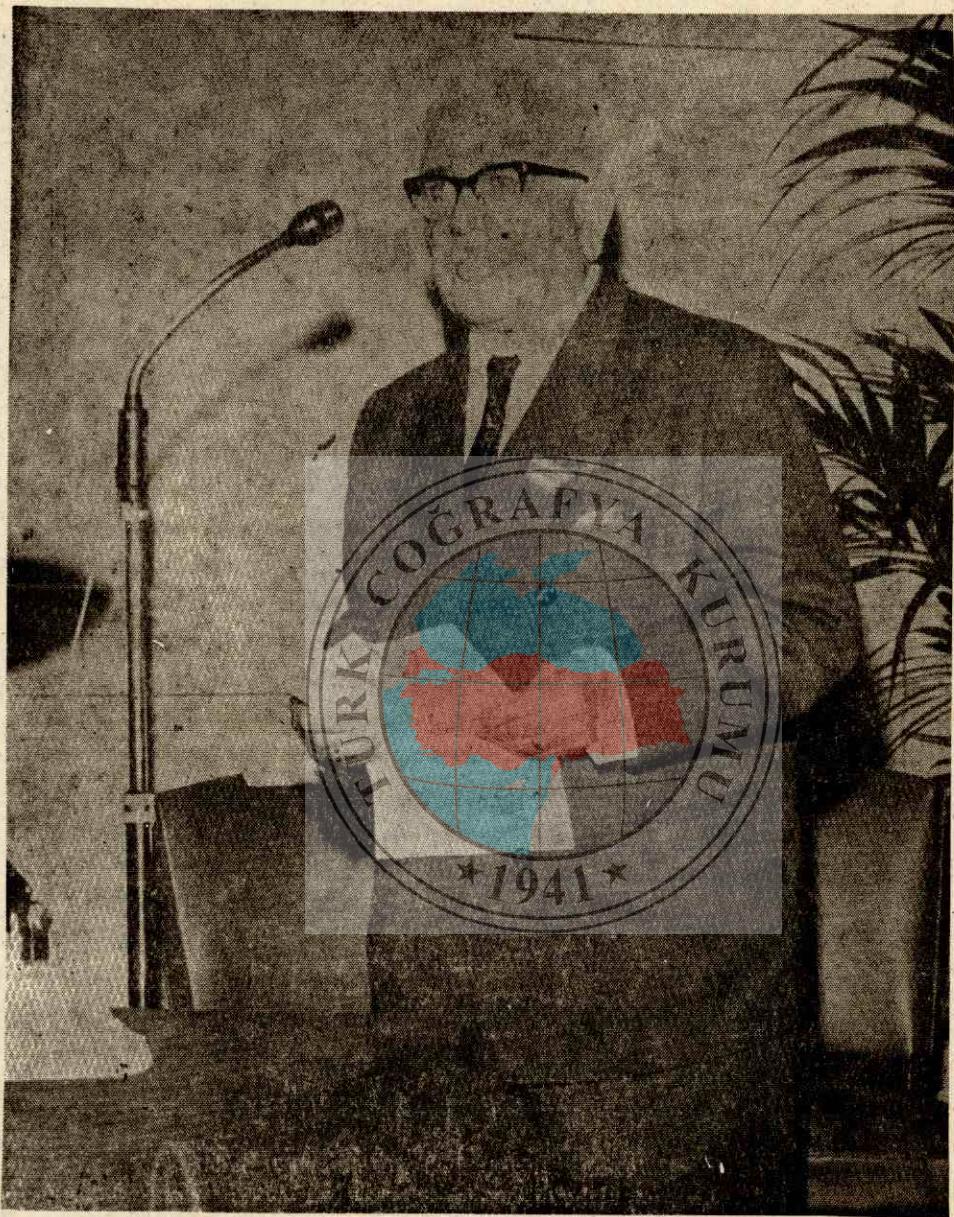

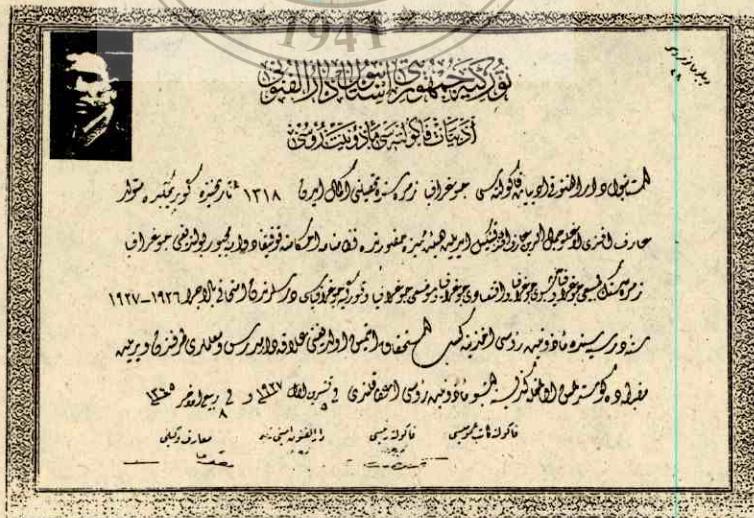
Foto: 5- Prof. Alagöz, Paris'te. Napolion Bonapart'ın hocası Astronom Laplace ve arkadaşları tarafından 1821'de kurulmuş olan Paris Coğrafya Cemiyetinin 150. yıldönümünde, 16 Kasım 1971 gecesi, Kurum fahri üyesi Prof. Cemal Arif Alagöz Türk Coğrafya Kurumu'nun tebrik mesajını okurken.

Photo: 5- Prof. C. A. Alagöz reading the message of the Turkish Geographical Society, as the honorable membership of the Paris Geographical Society in the ceremony for the 150. anniversary of this society. (16.11.1971).

Prof. C. A. ALAGÖZ'e ait diploma ve bazı belgeler:
Some documents of Prof. C. A. ALAGÖZ:

İlk Türk Coğrafya Kongresi (1941) (Foto: C. A. Alagöz). Ön sıradakiler: soldan sağa doğru: Selçuk Trak, Seniha Zeynöglü, Doç. Dr. Niyazi Çitakoğlu, Cemil Boran, Neşet Çağatay, Doç. Ahmet Ardel; Ayaktakiler, soldan sağa doğru: Talip Yücel, Hayrettin Tülin, Öğretmen Kemal Batu, Münfit Necmettin Bora, Prof. İbrahim Hakkı Akyol, Prof. Ali Macid Arda, Prof. Hâmit Nafiz Pamir, Münfit Sıtkı Som, Prof. Saffet Geylangil, Prof. Faik Sabri Duran, Doç. Ali Tanrıoğlu; Arka sırada, soldan ikinci Rüştü Sözen, Prof. Dr. Besim Darkot, Prof. Dr. Herbert Louis, öğrenci Feride.

Prof. C. A. ALAGÖZ'ün İstanbul Üniversitesi diploması.

UNIVERSITÉ DE PARIS

FACULTÉ DES LETTRES

LICENCE

Le Secrétaire de la Faculté des Lettres de l'Université de Paris, soussigné,
certifie que M. Djemal Krif
né à Keuprujuk
département Turquie
le 17 Janvier 1902
des Lettres de l'Université de Paris, le 6 Juillet 1931, au grade de
LICENCIÉ ès lettres.

Paris, le

3 OCT. 1931

19

LE SECRÉTAIRE,

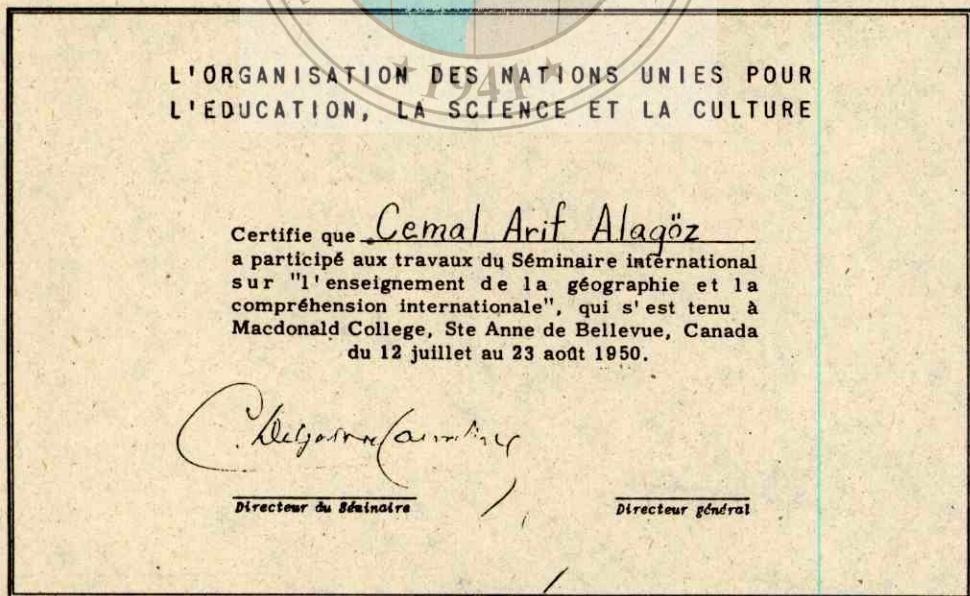

SIGNATURE DE L'APPRENTI

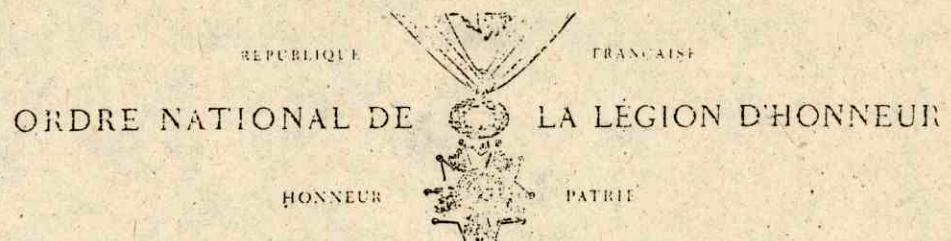
Journal Auf

Fransa Millî Eğitim Bakanlığı'ncı C. A. Alagöz'e verilen diploma.

C.A. Alagöz'ün Kanada'da üniversitede coğrafya öğretim ve eğitimine ait seminerde sekşyon başkanlığı belgesi.

LE PRÉSIDENT DE LA REPUBLIQUE FRANÇAISE
GRAND MAÎTRE DE L'ORDRE NATIONAL DE LA LÉGION D'HONNEUR

nomme par décret de ce jour, Monsieur le Professeur Cemal Arif ALAGÖZ

Directeur de l'Institut de Géographie assozaine à la Faculté d'Ankara

CHÂTEAU DE LA LEGION D'HONNEUR

Fait à Paris le 3 Décembre 1957

Vu, vérifié, scellé et enregistré, N° 63.222

Le Chef du 1er Bureau

Par le Président de la République

Le Grand Chancelier de la Légion d'Honneur.

C. A. Alagöz'e Fransa tarafından verilen "Légion d'Honneur" onur belgesi.

Fransa Coğrafya Kurumu'nun Prof. Alagöz'ün şeref üyeliği kararına ait belge.

ONUR BELGESİ

Prof. Dr. CEMAL ALAGÖZ

*Hayatımızın en verimli yıllarını Ankara Üniversitesi'ne adamış ve emekliye ayrılmış
bir bilim adamı olarak, yaptığından üstün hizmetlerden dolayı sizinle gurur duyuyor,
sağlıklı mülteci ve huzur dolu nice yıllar geçirmenizi diliyoruz.*

Prof. Dr. Necdet SERİN
Ankara Üniversitesi Rektörü

C.A. ALAGÖZ'ün Ankara Üniversitesi'nden emekli olduğuna ait rektörlüklerle verilen onur belgesi.

TÜRKİYE JEOLÖJİ KURUMU
1941

Altın Çekiç Belgesi

30 yıl süre ile
Türkiye jeolojisine
emek veren
değerli üyemiz
Cemal Arif Alagöz
başarılarını kutlamak amacıyla
Yönetim Kurulunca verilmiştir

Başkan

Genel Sekreter

T. Jeoloji Kurumu'nda Prof. ALAGÖZ'e 30 yıllık hizmet için verilen Altın Çekiç belgesi.

Ankara Kocatepe Rotary Kulübü'nce Prof. C. A. Alagöz'e değerli hizmetlerine karşı verilen onur belgesi.

